

24. 3. 2006

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Půjčky a úvěry v podnikatelské sféře

Mezi veřejností je obecně rozšířen jeden zvláštní mýtus - dle tohoto mýtu si standardní podnikatelé nemohou poskytnout úvěr, pouze půjčku. Mýtus dále praví, že k poskytování úvěrů jsou oprávněny pouze banky či další finanční instituce. Tento poměrně rozšířený názor však rozhodně není správný. Rozdíl mezi půjčkou a úvěrem spočívá na zcela jiných základech.

Obecně k rozlišení úvěru a půjčky

Mezi veřejností je obecně rozšířen jeden zvláštní mýtus - dle tohoto mýtu si standardní podnikatelé nemohou poskytnout úvěr, pouze půjčku. Mýtus dále praví, že k poskytování úvěrů jsou oprávněny pouze banky či další finanční instituce. Tento poměrně rozšířený názor však rozhodně není správný. Rozdíl mezi půjčkou a úvěrem spočívá na zcela jiných základech.

Smlouvou o půjčce věřitel přímo přenechává dlužníkovi peněžní prostředky. K uzavření smlouvy tedy dochází přenecháním samotným, pouhý příslib, že věřitel dlužníkovi peníze půjčí není smlouvou o půjčce. Zákon nevyklučuje, aby byla půjčka úplatná (úročená), avšak není to nezbytné. Půjčku lze tedy uzavřít s tím, že po uplynutí dohodnuté doby dlužník vrátí pouze poskytnuté peníze, nic navíc.

Skutečnost, že smlouva o půjčce je upravena občanským zákoníkem, zatímco smlouva o úvěru zákoníkem obchodním, je pro rozlišení úprav a atributů jednotlivých institutů nepodstatná. Smlouva o úvěru je absolutním obchodem, bude se tedy řídit obchodním zákoníkem bez ohledu na to, zda je uzavírána mezi podnikateli či mezi osobami, které nejsou obchodníky, ale běžnými občany. Zatímco smlouva o půjčce je, jak již bylo uvedeno, smlouvou, kterou přímo dochází k předání půjčených prostředků /jinak není uzavřena/, je smlouva o úvěru smlouvou, dle níž věřitel slibuje, že dlužníkovi poskytne peněžní prostředky, a dlužník se zavazuje takto poskytnuté peněžní prostředky v dohodnuté lhůtě vrátit, a to pojmově i s úroky. K předání peněžní částky tedy nemusí dojít již při uzavření smlouvy, ale až na jejím základě.

Zákon nevyklučuje, aby si obchodní společnosti či jiní podnikatelé navzájem poskytovali půjčky, nikoli úvěry dle obchodního zákoníku. Je však nutno poukázat na skutečnost, že z poskytnutí půjčky nebude společnosti plynout žádný zisk, nebude-li úplatná. Nebude-li poskytování půjček či úvěrů vykonáváno podnikatelem soustavně, vlastním jménem a s primárním účelem dosažení zisku, nebude poskytnutí půjčky či úvěru posuzováno jako podnikatelská činnost, k níž by bylo nutné si obstarat oprávnění k podnikání. Dochází-li však k takovému poskytování peněžních prostředků častěji, pravidelně, i subjektům, se kterými nemá podnikatel žádné další propojení, lze obstarání živnostenského listu rozhodně doporučit. V opačném případě by mohla být taková činnost posouzena jako neoprávněné podnikání a patřičně sankcionována (administrativně či trestním postihem). Poskytování půjček a úvěrů je přitom živností, k jejímuž získání (k získání živnostenského listu) není nutné plnit žádné zvláštní zákonné podmínky, jde pouze o základní podmínku plné právní způsobilosti, 18 let věku, bezúhonnosti a bezdlužnosti vůči státu. Podmínky jsou tedy v takovém případě naprosto stejné jako např. v případě maloobchodní či velkoobchodní činnosti (dříve proslulé jako koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej).

Rozdíl mezi úvěrem a půjčkou má dopady i na posouzení výše sjednaného úroku z hlediska ustanovení § 23 zákona č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů, který upravuje situaci, kdy se liší ceny sjednané (v daném případě tedy úrok) mezi spojenými osobami (a tento okruh je pro účely daně z příjmů definován přímo zákonem o daních z příjmů a to širěji než obdobná úprava v jiných předpisech) od ceny, kterou by mezi sebou sjednaly osoby nezávislé v běžných obchodních vztazích (cena obvyklá). Zákonodárce v tomto ustanovení upravit explicitně „obvyklou“ cenu pro půjčky,

zatímco úvěrem se v tomto ustanovení nezabývá.

Ze strany podnikatelů bývá rovněž často diskutovanou otázkou, zda lze poskytnout půjčku bezúročnou. Takový dotaz je třeba upřesnit v tom smyslu, že je třeba posuzovat spíše daňové dopady takové bezúročné půjčky a to jak z hlediska daně z příjmů, zda nevzniká naturální příjem a pokud ano, tak komu a v jaké výši. Neméně důležité je posouzení i z hlediska daně darovací, neboť předmětem daně darovací je i jiný majetkový prospěch, za který může být považována i skutečnost, že dlužník nemusí platit úroky, ačkoli za jinak obvyklých podmínek by úroky platit musel.

Půjčky podléhající § 196a obchodního zákoníku

Další poměrně častou situací je stav, kdy se obchodní společnosti nedostává peněžních prostředků, např. na provedení větší investice, a její společník či akcionář se rozhodne sáhnout do vlastní kapsy a společnost „zainventovat“. Naopak, přibližně stejně často se stává, že společník společnosti se dočasně ocitne v situaci, kdy potřebuje volný kapitál a není pro něj vhodné čekat, až bude možné určitou částku získat na podkladě nároku na podíl na zisku. Podobně je tomu v případě statutárního orgánu společnosti (jednatele, člena představenstva).

Všechny tyto situace jsou časté a není nutné v nich na první pohled spatřovat nic nekalého. V minulosti však docházelo velmi často k tomu, že společník či statutární orgán využili svého postavení ve společnosti, a na úkor společnosti (či ostatních společníků) získávali přímo sami či obstarávali pro osoby blízké majetkový prospěch, v tomto případě výhodné půjčky a úvěry. Od roku 2001 byla proto do obchodního zákoníku zabudována omezení pro tyto případy. V souladu s § 196a Obchodního zákoníku. Proto je v obchodním zákoníku stanoveno omezení, které se uplatňuje pro akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Společnost může smlouvou o půjčce či úvěru s členem představenstva, dozorčí rady, jednatelem, prokuristou a osobami jim blízkými (zejména rodinní příslušníci, druh, družka) či v jejich prospěch smlouvu darovací (bezplatný převod majetku) uzavřít pouze s předchozím souhlasem valné hromady a za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Je nutno zdůraznit, že souhlas musí být skutečně předchozí. Co se rozumí podmínkami obvyklými v obchodním styku je nutné posoudit v každém konkrétním případě zvlášť. V každém případě však budou vždy menší problémy s poskytnutím úvěru za podmínek obdobných, za jakých je poskytují banky, než s poskytnutím bezúročné půjčky či darováním. Obecně se traduje, a tato tradice vychází z praxe finančních úřadů, že obvyklý je takový úrok z úvěru, který není nižší než zákonný úrok z prodlení. U půjčky stanoví zákon obvyklý úrok explicitně, jak bylo řečeno výše..

Obdobná pravidla se použijí pro poskytnutí zajištění (zástava, směnka, ručení, rukojemství na směnce) závazků člena představenstva a dalších výše zmíněných osob. V těchto případech musí poskytnutí zajištění schválit valná hromada (tedy společníci společnosti, resp. ostatní společníci společnosti), i zde by mělo být zajištění poskytováno za podmínek obvyklých (např. též za rozumnou úplatou).

Uvedená omezení se neuplatní pouze vůči členům představenstva a dalším orgánům společnosti, ale též při poskytování půjček, úvěrů, darů a zajištění závazků společností, v nichž členové orgánu předmětné akciové společnosti či s.r.o. působí v obdobných funkcích.

Podobná omezení se použijí též v případě převodů majetku mezi společníky a jejich společnostmi. Pokud má převáděný majetek větší hodnotu než 10 % základního kapitálu společnosti, musí být jeho cena určena na základě znaleckého ocenění, přičemž není možné použít pro toto ocenění jakéhokoli znalce, musí jít o znalce jmenovaného pro tyto účely soudem. Cena uvedená ve smlouvě musí dle současné judikatury ze znaleckého ocenění vycházet, nemusí být shodná, neměla by však být nižší, než stanovené znalecké ocenění.

Je nepochybné, že zákonodárce při zařazení omezení uvedených v § 196a do obchodního zákoníku sledoval jasný cíl: ochranu akcionářů a společníků společnosti proti zvlášť členů statutárních orgánů a dalších osob, zejména těch, které

jsou oprávněny jménem společnosti jednat a zavazovat ji. Nelze tvrdit, že by již každý podnikatel byl s obsahem tohoto ustanovení seznámen a že každý člen orgánu společnosti, resp. společník, již podle něj jedná. Do povědomí veřejnosti se však tato omezení dostávají jen pozvolna. K jejich větší popularizaci by mělo sloužit i zde uvedené stručné pojednání. Nekladlo si za úkol seznámit veřejnost se všemi detaily a záležitostmi dané problematiky, jen s těmi základními charakterovými rysy.

Mgr. Iva Petrásková
partner

ROWAN LEGAL
advokátní kancelář

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [Právo společníka na informace v s. r. o.: silný nástroj kontroly, ale ne bez hranic](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [České zaměstnavatele čeká zkouška férového odměňování](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [10 otázek pro ... Jaroslava Nováka](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)